

12.09.2011

Ryj/2

§ 781

V Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman loppuraportti 2002-2010

HEL 2011-002129 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättäne merkitä tiedoksi Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman loppuraportin 2002-2010.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102
erja.saarinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Kestävän kehityksen toimintaohjelman seurantaraportti 2002_2010.pdf

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättäne esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättäne merkitä tiedoksi Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman loppuraportin 2002-2010.

Esittelijä

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman laatiminen sai alkunsa YK:n Agenda 21 -julistuksesta ja eurooppalaisten kaupunkien kestävän kehityksen periaateohjelmasta eli ns. Aalborgin asiakirjasta. Käytännön työn lähtökohtana oli kaupunginvaltuuston 26.3.1997 tekemä päätös Helsingin paikallisagendaprosessin käynnistämisestä, johon kirjattiin toimintaohjelman suuntaviivat ja periaatteet.

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma vuosille 2002-2010 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 12.6.2002 (148 §). Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma (Paikallisagenda 21 -projekti) on tämän asian oheismateriaalina.

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma sisältää selostusosan (osa A) ja päätösosan (osa B). Päätösosa sisältää seitsemän päätavoitetta sekä tarkemmat osatavoitteet ja toimintakokonaisuudet, jotka on ryhmitelty 21 aihealueotsikon alle.

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteet

Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelman tavoitteena oli olla poikkihallinnollinen ohjaustyökalu, jonka avulla kestävyystavoitteet pyrittiin saamaan mukaan kaikkien kaupunkikonsernin suunnitteluun ja päätöksentekoon. Pitkän aikavälin päätavoitteeksi oli kaupungin kestävän kehityksen yhteisstrategiassa jo vuonna 1997 määritelty pyrkimys sopeuttaa kaupungin kehitys globaalin ympäristön asettamiin ekologisiin reunaehtoihin.

Ohjelma laadittiin Aalborgin asiakirjan periaatteiden mukaisesti kokonaisvaltaiseksi ohjelmaksi, johon sisältyvät kaikki neljä kestävän kehityksen toiminnallista ulottuvuutta - ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen.

Ohjelman seitsemän päätavoitetta ovat:

1. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen: Maapallon ilmastonmuutosta kiihdyttävien kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen YK:n ilmastopöytäkirjan mukaisesti noudattaen valtioneuvoston asettamia kansallisia tavoitteita
2. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja vaaliminen: Helsingin luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen YK:n biologisen monimuotoisuuden suojelusopimuksen periaatteiden mukaisesti
3. Kaupungin kilpailukyvyyn ja elinkeinorakenteen vahvistaminen talouden tasapainoisen kehityksen turvaamiseksi
4. Elinkaariajattelun sisällyttäminen kaupungin fyysiseen suunnitteluun ja rakennustoimintaan: Erityisenä tehtäväalueena lähiöuudistushankkeiden toteuttaminen kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti tukemalla asukkaiden osallistumista sekä kehittämällä ekologisesti kestävää korjausrakentamista
5. Vuorovaikutuksen ja kansalaisosallistumisen lisääminen sekä kumppanuuden vahvistaminen
6. Syrjäytymisen ja sosiaalisen segregaaation ehkäiseminen: Erityisenä tehtäväalueena lasten ja nuorten osallisuuden ja terveen kehityksen turvaaminen
7. Kulttuurisen monimuotoisuuden ja rakennetun ympäristön vaaliminen

Tarkempi kestävyystavoitteiden määrittely ja toimenpiteiden suunnittelu sisältyi hallintokunta- ja toimialakohtaiseen kehittämissuunnitteluun. Kestävän kehityksen toimintaohjelmalla pyrittiin tuomaan kestävyystavoitteet ja uudet toimintamallit mukaan talouden, toiminnan ja kaupunkirakentamisen suunnitteluun hyödyntäen olemassa olevan järjestelmän ohjaustyökaluja.

Kestävän kehityksen yleisindikaattorit

Varsinaisen kestävä kehityksen ohjelmatyön rinnalla kehitettiin ympäristökeskuksen ja tietokeskuksen yhteistyönä kaupungin kestävä kehityksen seurannassa ja arvioinnissa käytettävä yleisindikaattorien (ns. A-indikaattorien) kokoelma. Ensimmäinen A-indikaattoriraportti valmistui vuonna 2000. Indikaattoriraportti päivitettiin vuosina 2005-2006. Vuonna 2011 ei enää ole tehty erillistä indikaattoriraporttia, vaan kestävä kehityksen keskeiset päivitetty indikaattorit on liitetty toimintaohjelman loppuraporttiin 2002-2010.

Helsingin kestävä kehityksen toimintaohjelman toteutumisen arviointi 2002-2010

Kestävä kehityksen toimintaohjelman toteutuksen väliarviointi suoritettiin vuoden 2006 aikana. Ohjelmaan kirjattujen valtuustopäätösten toteutumisen tulokset kaudella 2002-2005 esiteltiin raportissa Helsingin kestävä kehityksen toimintaohjelman toteutuksen seurantaraportti 2002-2005 (Hallintokeskuksen julkaisuja 7/2006; kts. oheismateriaali), jonka kaupunginvaltuusto merkitsi tiedoksi 28.3.2007 (§ 81).

Kestävä kehityksen toimintaohjelman päätöskohtan 11 (Osallisuus, vuorovaikutus ja kumppanuus) toteutusta koskeva seuranta ja arviointi toteutettiin tietokeskuksen työnä osana Demokratiatilinpäätös-hankkeen (2005-2008) toteuttamista. Seurannan tulokset esiteltiin julkaisussa Kuntalaisten ja hallinnon vuorovaikutuksen käytännöt Helsingissä (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuskatsauksia 2006:5).

Nyt käsiteltävänä olevan kestävä kehityksen toimintaohjelman toteutumisen arviointiraportin 2002-2010 (liite 3) valmistelu aloitettiin vuonna 2011. Arviointiraporttia varten lähetettiin kysely kaikille hallintokunnille, HSY:lle ja HSL:lle maaliskuussa 2011. Vastajia pyydettiin kertomaan lyhyesti, miten päätöskohtien toteutuminen on edennyt. Jos päätös on jäänyt toteutumatta, vastajia pyydettiin selvittämään, miksi toimenpiteisiin ei ole ryhdytty. Vastauksia saatiin 31 virastolta ja liikelaitokselta. Vastauksista tehtiin yhteenvedot aihealueittain.

Toteutuksen arviointi - yhteenvedo sekä johtopäätöksiä

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin
+358 9 310 1641
Tilinro
FI0680001200062637

Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6
Alv.nro
FI02012566

Toimintaohjelman toteutumisen arviointiraportissa 2002-2010 on keskitytty kokonaiskuvan luomiseen kestävän kehityksen aihealueiden edistymisestä ohjelmakaudella sekä hallintokunnissa toteutuneisiin kestävän kehityksen hyviin käytäntöihin.

Ohjelmaprosessi asukkaita osallistava

Helsingin kestävän kehityksen ohjelmatyö sai alkunsa YK:n Agenda 21 -julistuksesta ja Aalborgin asiakirjasta. Koska paikallisagendatyön ajatus tuli osittain ulkoa kaupungin hallintoon, sitoutuminen prosessiin vaihteli kaupungin organisaatioissa melkoisesti. Merkittävää kuitenkin oli se, että valtuusto päätti ohjelman laatimisesta osana kaupungin yhteisstrategiaa, jolloin kestävä kehitys tuli kaupungin strategiseksi tavoitteeksi.

Helsingin kestävän kehityksen ohjelmatyön keskeisimpiä vahvuuksia oli kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen ja aktiivinen hyödyntäminen sekä ylipäänsä vuorovaikutteisten suunnittelumenetelmien kehittäminen. Kaiken kaikkiaan paikallisagendatyöhön osallistui noin 4 000 kaupunkilaista. Prosessin vuorovaikutteisuus ja kaupungin tuki asukasvetoisille kestävän kehityksen hankkeille olivat tärkeänä kriteerinä Helsingin vuonna 2003 saamassa European Sustainable Cities Award -kilpailun kunniamaininnassa.

Toisaalta ohjelmatyön laajamittainen vuorovaikutteisuus hidasti prosessia. Ohjelmatyön venyminen viiteen vuoteen johti joidenkin tavoitteiden vanhentumiseen tai muuttumiseen epärelevantteiksi ohjelmatyön alkuun nähden.

Laaja-alaisen ohjelman vahvuudet ja haasteet

Helsingin kestävän kehityksen ohjelman vahvuuksia olivat sen laaja-alaisuus ja joidenkin päätöskohtien konkreettisuus.

Kestävän kehityksen ajatteluun kuuluu olennaisena osana ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Helsingin ohjelma kattoi kaikki nämä ulottuvuudet, eikä niiden välille syntynyt ohjelmakauden aikana merkittäviä ristiriitoja. Taloudellisen kestävyuden näkökulma jäi ohjelmassa muita ulottuvuuksia ohuemmaksi, mutta talouden ja ympäristön synergiahyödyt ovat tulleet esille ohjelman toteutusvaiheessa (esimerkkeinä Ekokompassi-hanke, Tukutorin logistiikka-hanke sekä hankintojen kestäväyttäminen).

Ohjelman teemojen laajuus ja toimenpiteiden konkreettisuus olivat vahvuuksia, mutta päätöskohtien runsaudesta johtuen ohjelmasta oli vaikea muodostaa kokonaiskuvaa.

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Tilinro

FI0680001200062637

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6
Alv.nro
FI02012566

Ohjelmakauden pituus (v. 2002-2010) ja se, ettei toimenpiteitä aikataulutettu, saattoi myös hidastaa joidenkin toimenpiteiden käynnistymistä. Lisäksi ohjelman toteuttamisvaiheen yhtenä haasteena oli se, että työlle ei nimetty poikkihallinnollista ohjaus- tai seurantaryhmää. Päätöskohtien tavoitteita ja toimenpiteitä täsmennettiin ohjelmakauden aikana valmistelluissa muissa ohjelmissa ja suunnitelmissa, kuten erityisesti ekologiseen kestävyYTEEN liittyvissä teemoissa. Kestävän kehityksen ohjelman suhde muihin kaupungin ohjelmiin ja strategioihin jäi kuitenkin monille epäselväksi.

Ohjelman tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kestävän kehityksen toimintaohjelman toteutumista sinänsä on monilta osin vaikea arvioida, sillä suuri osa tavoitteista on edennyt, täsmennytyt, konkretisoitunut tai muuttunut muissa ohjelmissa. Lisäksi ohjelman vaikutusta on osittain vaikea erottaa muiden ohjausvälineiden ja ohjelmien vaikutuksesta.

Ohjelman päätavoitteista voidaan kuitenkin erikseen todeta, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoite toteutui selvästi, eli kokonaispäästöt alittivat vuonna 2010 valtioneuvoston asettamien kansalliset ilmastotavoitteiden mukaisesti vuoden 1990 päästöt siten, että ne olivat 12 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1990. Toisaalta osa päätavoitteista on edennyt varsin hitaasti tai ristiriitaisesti. Liikenteen kehitys ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat tästä esimerkkejä.

Arviointiraportin loppuosassa (s. 106-108) on lueteltu ohjelman tavoitteita, jotka ovat edenneet hyvin, toteutuneet joko kokonaan tai valtaosin, sekä tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka eivät ole toteutuneet ohjelmaan kirjatulla tavalla tai ovat toteutuneet vain pieneltä osalta.

Kestävän kehityksen tulevaisuus Helsingissä

Kestävän kehityksen tavoitteet ja toteutus ovat nykyään osin integroituneet kaupungin suunnitteluun ja päätöksentekoon. Strategiaohjelmassa 2009-2012 ovat edustettuina useat kestävän kehityksen aihealueet: ilmastopolitiikka, Itämeren suojelu, luonnonsuojelu, terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, kilpailukykyisen ja monimuotoisen elinkeinotoiminnan edistäminen ja niin edelleen. Kaupungin strategiaohjelman lisäksi kestävän kehityksen edistämistä tukevat myös valmisteilla olevat ympäristöpolitiikka ja globaalin vastuun strategia. Kaavoituksen ja liikennesuunnittelun keinoin kehitetään puolestaan kaupungin rakenteellista kestävyyttä.

Kestävän kehityksen toimintaohjelman toteuttaminen osoitti, että kestävän kehityksen konkretisointi on Helsingissä monin tavoin

12.09.2011

Ryj/2

onnistunut. Ehkä merkittävin haaste, joka kestävän kehityksen toimintaohjelma kaupungille jättää, on kaupunkilaisten osallistaminen strategiseen suunnitteluun.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102
erja.saarinen(a)hel.fi

Liitteet

1 Kestävän kehityksen toimintaohjelman seurantaraportti 2002_2010.pdf

Oheismateriaali

1 Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma (Paikallisagenda 21-
projekti)
2 KeKe-seurantaraportti 2002-2005

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Tilinro

FI0680001200062637

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Alv.nro

FI02012566